

Buiten bij de boommarters

BELEVENISSEN VAN STUDENTEN

De kans op het zien van een boommarter is zo'n 1 op de 50 nachten. **Foto** Paul van de Engel

▲ Marters uitpeilen op de fiets.

Foto Bernice van den Berg

Tien weken in het bos achter gezenderde boommarters aan fietsen, hoe bevalt dat? Krijg je die schuwe dieren ook wel eens te zien of hoor je alleen de piepjes van de zenders? En hoe lastig is die techniek eigenlijk? Het blijkt allemaal reuze mee te vallen en veel mooie ervaringen op te leveren.

TEKST DAPHNE KLEIJ

Voor ons afstudeeronderzoek aan de hbo-opleiding Diermanagement van Van Hall Larenstein in Leeuwarden hebben Bernice van den Berg en ik onderzoek gedaan naar het terreingebruik van de boommarter (*Martes martes*) in de omgeving van De Bilt in Utrecht. Daar volgt Ruud van den Akker al meer dan tien jaar de boommarters van de bossen Beukenburg en Ridderoord, met behulp van voerplekken en camera's. Sinds 2016 heeft Jaap Mulder zich daarbij aangesloten en worden

de dieren ook met behulp van zendertjes gevolgd. Voorjaar 2017 liepen wij stage in hun onderzoeksproject. Het is een periode geworden die zo veel indrukwekkender is gebleken dan 'even een veldonderzoek'. De twee gezenderde vrouwelijke boommarters hebben ons heel wat geheimen laten zien. Wat hebben wij van hen genoten tijdens de tien weken dat wij 's avonds en 's nachts hun gedrag en verplaatsingen volgden. Tien weken mochten wij 'veldstation 1' ons thuis noemen, een kleine gammele caravan van nog geen tien vier-

kante meter die bij een ouder echtpaar aan de rand van het bos staat. Wat een luxe.

VOL VERTROUWEN

In de week van 17 april gaan wij voor het eerst samen met Jaap het veld in om kennis te maken met telemetrie. Hij leert ons hoe we moeten luisteren naar de verschillende piepgeluiden die de antenne doorgeeft aan de radio-ontvanger. Hoe harder de piep, hoe dichterbij het individu is. Maar natuurlijk is het niet zo simpel en zijn er

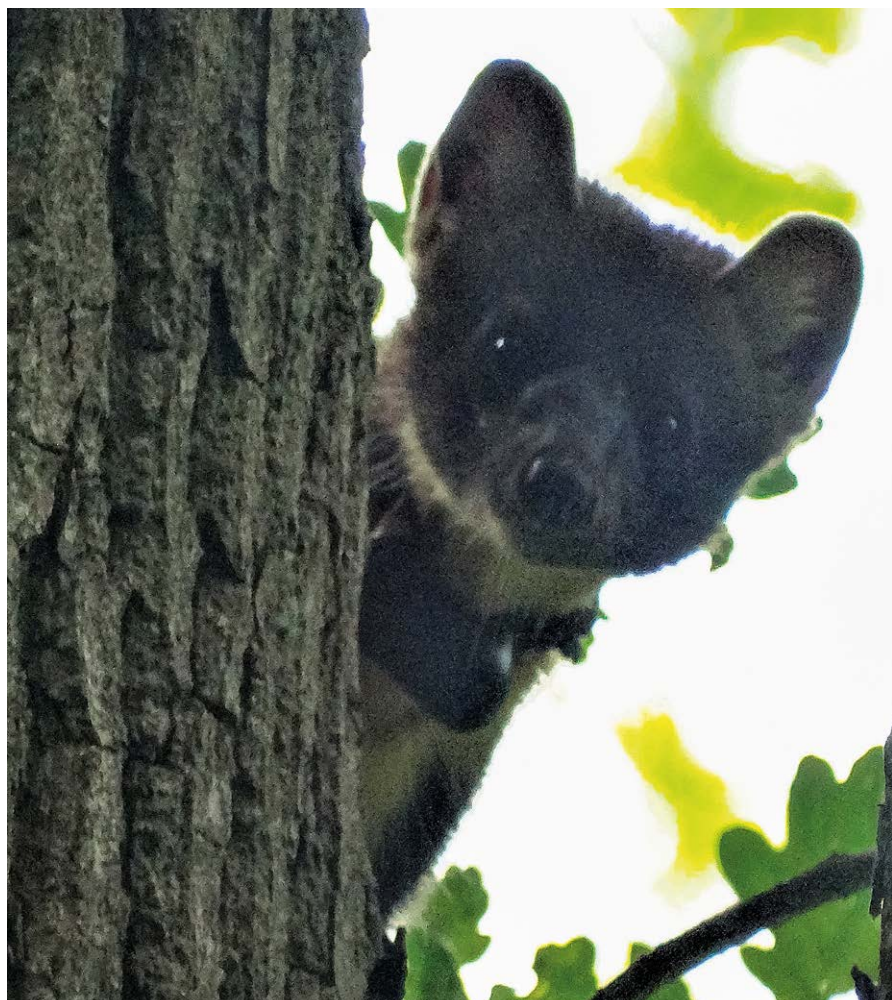
allemaal andere factoren die de sterkte van het signaal beïnvloeden, vertelt Jaap. Bernice en ik hebben het idee dat het aardig voor de hand ligt. Hoe moeilijk kan het zijn, toch? We oefenen twee avonden met z'n drieën en zijn opgetogen en zo benieuwd wat we allemaal te zien gaan krijgen de komende nachten. Volgens Jaap kan dat erg tegenvallen. De kans op het zien van de marters is 1 op 50 avonden, vertelt hij. Dan moet het vast een keer lukken, fluisteren Bernice en ik.

VIJF IS ONZE MAX

In de eerste twee weken vorderen we maar langzaam, we kunnen steeds maar een paar punten per nacht op de kaart zetten. We zijn lichtelijk gefrustreerd en ik merk dat we allebei meer resultaten willen. Maar dat zit er nu nog niet in; het is nog koud 's nachts, waardoor we vroeg moeten stoppen omdat onze handen stijf zijn en we onze voeten voelen tintelen van de kou. Jaap heeft inderdaad gelijk dat er wat tijd overheen gaat voordat je het peilen onder de knie hebt. Een magere vijf fixen is ons nachttotaal. Dit is toch wat anders dan de verwachte 20 à 30 fixen per nacht.

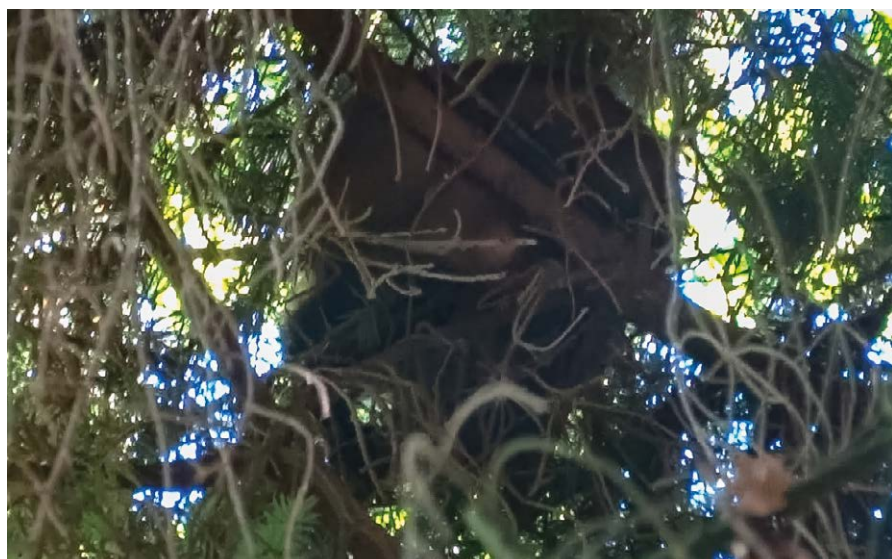
GOED BEZIG

Toch leert de eerste nacht ons al dat 's nachts het bos in gaan effectief is. We staan Marianne te peilen en het signaal is zo sterk dat het vervormt, ze moet vlak in de buurt zijn. Bernice vult iets in op het peilformulier als ik toevallig omkijk en Marianne achter ons zie oversteken. Wat is ze stil en gracieus, die kleine jager! Bernice baalt en had haar ook zo graag willen zien. Dat komt nog wel! Als we haar nu al zien dan gaat dat vast vaker gebeuren. Die nacht zien we haar niet meer. En de nachten die daarop volgen ook niet. Maar in de tweede week, wanneer we boommarker Annelies volgen, staan we haar op te wachten als we denken dat ze een asfaltweg gaat oversteken. We hebben haar duidelijk in de peiling nu en ze lijkt op ons af te komen. We turen naar de grond of we een glimp van haar op kunnen vangen. Niks. Maar dan zien we door het tegenlicht in de bomen een silhouet, Annelies! Ze steekt de weg over via twee elkaar rakende boomkronen, via de kleinste takjes, als een acrobaatje door de takken en weg is ze. Snel erachteraan, want als ze weer naar hetzelfde stukje bos gaat als vorige week, dan moet ze het fietspad dat verderop ligt oversteken. We fietsen, luid rammelend, over het iets te hobbelige bospad. Als we haar maar niet afschrikken. Bij het fietspad steken we de antenne omhoog; ja, ze zit nog achter ons. Het signaal wordt sterker en sterker en dan plots heel zacht. Zit ze misschien op de grond? Aan het signaal horen we wel dat ze in de buurt is en we besluiten even af te wachten. En ja, daar gaat ze, ze schiet over de grond het fietspad over met haar dikke staart. Naast dat we zo blij zijn als kinderen dat we haar hebben gezien, is het een bevestiging dat we goed bezig zijn. We leren beter te luisteren en beter de plekken te kiezen waarvandaan te peilen.

- ▲ Marianne kijkt ons aan.
- Annelies rent met prooi naar de grond.
- ▼ Marianne slapend op een tak.

Foto's Daphne Kleij

'S NACHTS HET KERKHOF OP

Na twee weken hebben we door dat Marianne vooral twee delen van Beukenburg gebruikt om langere tijd te foerageren, de westkant en het kerkhof. Ja, inderdaad. Midden in de nacht naar het kerkhof gaan is geen prettig idee, maar onze geliefde Marianne vindt het daar wel lekker. Volgens boswachter Hans Hoogewerf zal het te maken hebben met de vele dichte coniferen daar. Veel nestelende en slapende vogels maakt een lekker makkelijk hapje. We blijven braaf achter Marianne aangaan wanneer ze daar weer heen gaat. De route ernaartoe is ook een leuk stukje om te peilen en we staan vaak verbaasd hoe snel ze zich verplaatst door de bomen dan wel over de grond. Maar zodra ze bij het kerkhof in de buurt komt, wordt het minder leuk. Het kerkhof ligt aan de provinciale weg. De voorbijrazende

auto's zijn ontzettend storend, en ook wordt het zendergeluid vervormd door de telefoonmast die daar staat. Allemaal factoren die invloed hebben op het peilen, precies zoals Jaap ons had verteld.

UNIEKE WAARNEMING

Het is 25 mei, de dag dat Bernice en ik voor het eerst oog in oog zullen komen te staan met de kleine wonderdjes die Marianne heeft voortgebracht dit voorjaar. We gaan het veld in en beginnen bij de plek waar Ruud haar voor het laatst heeft gepeild. Dat is een bebost eilandje, omringd door brede sloten. We lopen een paar keer om het eilandje heen omdat het signaal niet uit de gebruikelijke richtingen komt. We concluderen dat ze laag bij de grond moet zitten en op de hoek van het eiland. Marianne is niet

in beweging en we besluiten te wachten; we zijn vroeg begonnen die dag, dus we hebben de tijd. Ineens is er beweging bij de oever. Onze harten slaan een slagje over als we beseffen waar we naar zitten te kijken. Een van de jongen van Marianne scharrelt langs de waterkant en is niet uit een boom gekomen maar uit een gat in de oever! Of leek dat maar zo? We kijken gebiologeerd naar het jong dat op en neer klautert op de modderige oever en vragen ons af of hij soms niet meer omhoog kan komen? Maar dan verdwijnt hij weer in een gat in de oever, we hadden het toch goed gezien. Even later zien we weer een marter verschijnen, dit keer is het Marianne, blijkbaar verblijft ze samen met haar jongen onder de grond. Ze kijkt even om zich heen en verdwijnt tussen de bomen. Bernice en ik zijn blij, we hebben een jong gezien! Wat schattig! We sms'en Jaap over onze vondst en hij is verbaasd over de nestlocatie. Die is uniek – jonge boommarters in de grond, zoiets heeft hij nog nooit gehoord! Het kan te maken hebben met de temperatuur, de grond bij het water is natuurlijk lekker koel en het is de afgelopen dagen erg warm geweest. Jaap komt meteen en plaatst een camera tegenover het hol, die de bewegingen van moeder en jongen aldaar nog een week lang vastlegt.

ONVERGETELIJK

De weken die we hebben doorgebracht in de bossen, waarin we hebben mogen genieten van de omgeving en het gedrag van de marters, zijn onvergetelijk. Voor zowel het onderzoek als voor onszelf. De marters zo op de voet volgen biedt extra informatie die zou ontbreken als je alleen met GPS-halsbanden zou werken en niet zelf meer het bos in zou gaan. We hebben geobserveerd hoe de marters de bomen gebruiken voor het oversteken van wegen, wat voor type nestholten ze gebruiken, hoeveel jongen ze hebben, dat ze de jongen tussen de varens achterlaten als ze op jacht gaan, enzovoort. Veldwerk zal altijd belangrijk blijven om de data compleet te maken, is mijn mening. Ik had het niet willen missen. Het was een prachtige ervaring.

DAPHNE KLEIJ is afgestudeerd in Diermanagement aan de opleiding Van Hall Larenstein te Leeuwarden.

Marianne komt tevoorschijn uit het oeverhol. Foto Daphne Kleij

Annelies wil oversteken. Foto Daphne Kleij